

Dějepis jednoty českých matematiků v Praze

Dějiny jednoty českých matematiků

In: Fr. Houdek (other): Dějepis jednoty českých matematiků v Praze. Vydáný na oslavu památky založení „spolku pro volné přednášky z matematiky a fysiky“ před 10 lety, z kterého Jednota vznikla. (Czech). Praha: Jednota českých matematiků, 1872. pp. [27]–42.

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/401908>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

Dějiny jednoty českých matematiků.

Ve schůzi dne 14. října zvolen za knihovníka na místo p. Votruby který do Prahy se více nedostavil, Kostlivý Stan., filosof. Uzavřeno, aby se svolání ke všem příznivcům matematiky a fyziky zvláště k bývalým údům dalo do tisku, aby k jednotě přistoupili. Činných údů hojně přistupovalo; ano i vzdálenější příznivci hlásili se k jednotě. Prvním byl P. Václav Šimerka, farář v Jenšovicích u Vys. Mýta, který si přál s jednotou vejíti v dopisování. Hlavní péče obrácena k největšímu pokladu jednoty, ke knihovně; tato rozmnožována stále a uspořádána. Neminula téměř ani jedna schůze, aby jednatel nebyl učinil v té věci nějaké návrhy. Přednášky stíhaly jedna druhou, v některé schůzi odbývány tři ano i čtyry. Ve schůzi dne 7. listopadu 1869 přijato po návrhu jednatele, že bývalí údové vůbec nemají práva na vypůjčování knih. Ve schůzi dne 14. listopadu čten přípis spolku českých právníků „Všehrd“, aby z jednoty byli dva údové zvoleni do ústřední komise, která má vypracovati žádost k senátu, aby rigorosa z předmětů, které se přednášejí v jazyku českém, se též po česku odbývati mohla. Do komise zvoleni: Houdek a Seydler. Jednatel oznámil, že pan dr. Ed. Grégr vytiskl svolání zdarma ve 200 výtiscích. Po té odbývala se první experimentální přednáška z fyziky v jednotě, přednášel starosta Neumann o universálním vlnivém stroji prof. Macha, ukázav napřed postupující vlny ve vodě na stroji Eisenlohrově, pak vzduchové vlny (zhuštění a zředění) na stroji Pierrově, pak transversální vlny na stroji Fesslově, podélné a příčné vlny na vlnivém kotouči Müllerově. Pak následovala hned na to druhá P. Dufka „o vývěvě“ s některými pokusy. Vůbec pěstovány experimenty v hojnější míře.

V mimořádné valné hromadě dne 21. listopadu 1869 čten přípis P. Šimerky, v kterém odkázal jednotě veškerý náklad jeho r. 1862 kr. společností nauk vydaných „Příspěvků k neurčité ana-

lytice“. Jednatel oznámil, že obdržel od osvědčeného příznivce jednoty prof. dr. Studničky všechny jeho spisy. Starosta upozornil na to, že valná hromada má též právo voliti sobě protektora a že nám tím dána příležitost vyznamenati tímto čestným úřadem právě p. dr. Studničku. Po přijatém návrhu Houdkově, aby volba děla se akklamací, zvolen jednohlasně za protektora jednoty p. dr. F. J. Studnička, v. ř. professor matematiky na české polytechnice. Starosta a jednatel vysláni co deputace k nově zvolenému protektorovi, aby výsledek volby oznámili a za darované knihy vřelě díky vzdali. Pak přijat s malými změnami knihovní řad dle návrhu komise.

Ve schůzi dne 28. listopadu 1869 čten vřelý dopis p. protektora, který děkuje za důvěru v něj složenou a slibuje, „že vším chce záslušnou snahu jednoty podporovati“ a posílá prozatím 25 výtisků spisu svého „Základové vyšší matematiky“, aby za sníženou cenu úděm podle příležitosti se prodaly a peníze složené k účelům spolkovým obrátily. Konečně si vyžádal, aby jednota ve všech případech, v nichž by služeb jeho potřebovala, podobnou důvěrou k němu se obracela, jakou v něj právě složila.

Starosta upozornil na to, že jest přáním ctěného pana protektora, aby jednota co nejdříve vydala brožurku pod jmenem „první zpráva jednoty českých matematiků“, v které by umístěn byl výbor přednášek a písemných prací. Zahradník navrhl, aby vydáván byl časopis českých matematiků, a k tomu cíli aby zvoleni byli dva redaktoři ze středu jednoty, a za vrchního redaktora p. prof. Studnička. Proti tomu mluvili Houdek, Dufek, Seydler a Hervert, pravíce, že návrh to předčasný. Pak v zásadě přijato, aby na počátku roku 1870 vydána byla „první zpráva“ pod tou výminkou, bude-li polovice celého nákladu garantována. Po návrhu jednatele požádati se měl p. prof. Janděčka o jistý počet své „geometrie pro vyšší gymnasia“. Co první přispívající údové přistoupili bývalí údové spolku *Votruba a Marášek*, pak prof. *dr. Dastich a Kramerius Jar.*, filosof.

Ve schůzi dne 12. prosince 1869 oznámil jednatel, že vydání brožurky již zabezpečeno, neb pro nový podnik získáno již 120 odběratelů a že se tedy může přikročiti k volbě dvou redaktorů. Zvoleni byli pro fysikální část Neumann Mír., assist., pro matematickou Zahradník K., technik.

Ve schůzi dne 9. ledna 1870 jednalo se o to, kdo má převzít náklad. Proti náhledu pana protektora, aby jednota sama

podnikla náklad, ozvaly se mnohé závažné hlasy, zejména starosty Neumanna, Seydlera a Dufka. Pro návrh mluvil pouze Zahradník a jednatel Houdek, kterýžto číslicemi dokázal že i kdyby se mimo 160 výtisků, které již jsou garantovány, ani jeden neprodal, přece jednotě peníze zbydou. Než návrh by byl jistě padl, kdyby v rozhodném okamžiku sám pan protektor se do schůze nebyl dostavil, a po delší tuhé debatě se nebyl vyjádřil, že všecku ztrátu, kterou by jednota při podniku tom utrpěla, hotov jest sám nahraditi, ano peníze za výtisky, které by zbývaly, k uhrazení deficitu že napřed složí a o prodej se postará. Tu arci přijato, že jednota převezme sama náklad a sice na 500 výtisků, cena jednoho určena na 50 kr. pro údy a odběratele, kteří brožurku přímo od jednoty si objednají, v knihkupectvích státi měla 80 kr.

Ve schůzi dne 16 ledna čten vřelý dopis prof. Jandečky, který posílaje darem 5 výtisků své „trigonometrie“ a „stereometrie“, zároveň objednal 20 výtisků brožurky. Ku konci napsal: „Posléz nic nežádám si vřeleji, než aby Jednota Vaše byla zárodkem mathematické sekce budoucí akademie české od zvěčného Purkyně toužené, ku slávě Jednoty a ku zvelebení jmena českého: Báh pomáhej! Improbo labori dii omnia vendunt.“ Co přispívající úd přihlásil se bývalý úd Fr. Hausmann.

Ve schůzi dne 23 ledna jmenováni zakládajícími údy, poněvadž darovali knihy v ceně 10 zl., pánové! Prof. *Studnička*, *Baudiš* Jos., prof. na starom. gymn. Z gymnasia v Jindřichově Hradci objednal Hrubý Jaromír 25 výtisků „první zprávy“. V té schůzi odbývala se první přednáška z novější geometrie. Weyr Ed., technik, podal „důkaz theoremu p. Ribaucourova uveřejněného v Nouvelles annales des Mathématiques r. 1868“.

Ve schůzi dne 6. února přistoupili býv. údové *Buzek* Ferd. a *Valášek* Vác. co údové přispívající, co zakládající úd přistoupil p. dr. Emil *Weyr*, assistent matematiky na technice, který mimo to stále svými spisy knihovnu obohacoval. Ve schůzi dne 20. února přistoupil též p. *Pánek*, assistent, co zakládající úd a co přispívající bývalí údové: *Navrátil* Tom. a *Dědič* Fr.

Ve schůzi dne 6. března přistoupila jednota co přispívající úd k akad. čten. spolku. Co přispívající údové přistoupili dále bývalí údové P. *Jelínek* Alf, suppl. prof. na gymn. v Plzni, a Em. *Jelínek*, suppl. prof. gymn. na novom. gymn., jichž srdečné dopisy přečteny. Přijato, aby několik dílů Crelleho žurnálu k vůli doplnění se odprodalo knihovně techniky. Ve schůzi dne 20. března

oznámil jednatel, že též *akad. čten. spolek* k jednotě co přispívající úd přistoupil a sice s ročním příspěvkem 5 zl.

Ve valné hromadě dne 25. března 1870 vyjádřena povstáním soustrast nad úmrtím milovaného prof. dr. Dasticha, kterému co přispívajícímu údu od jednoty položen na rakev skvostný věnec.

Jednota čítala 4 zakládající, 15 přispívajících a 50 činných údů, celkem 69. Z činných údů bylo 29 filosofů, 19 techniků a 2 assistenti. Schůzí odbýváno 18, valných hromad 2, přednásečů bylo 20 (3 assist., 11 filos. a 6 techniků), přednášek celkem 26 (16 z matematiky, 10 z fyziky a sice 6 z experimentální). Příjem pak byl na 230 zl., tedy skoro tak velký jako po celé trvání býv. „spolku pro volné přednášky z mathem a fyziky“. Na obohacení knihovny obětováno z výdaje 91 zl. 71 kr., celkem 74 zl. 45 kr. Co přispívající údové přibyli mimo jmenované pánové: Dr. *Durdík*, prof. na akad. gymn., P. *Hradilík*, sup. prof. na gymn. v Mostě, S. B. *Heller*, *Naumann* Jos. Co údové činní přibyli: *Buldra* Fr., techn., *Čubr* Em., techn., *Eulner* Jos., fil., *Fedér* Vác., techn., *Hanáček* Vlad., techn., *Hejnic* Otak., techn., *Horáček* Al., techn., *Hula* Vác., techn. *Jelínek* Fr., techn., *Kaufmann* C., techn., *Koch* J. fil., P. *Košťál* Kl., fil., *Melchrs* Fr., techn., *Paulexl* Fr., fil., *Semrád* Jos., techn., *Stejskal* Fr., fil. *Strouhal* Č., fil., *Tesař* Fr., techn., *Weyr* Ed., technik.

Pak přikročeno k volbám, i zvoleni za starostu opětně Ph. C. Mír. Neumann, ass. fyziky (jednohlasně), za náměstka opětně K. Zahradník, techn., (26 hl. z 30), za jednatele opětně Houdek Fr., (28 hl.), za knihovnicku opětně Kostlivý St. (26 hl.), a pak Čubr Em., techn., (23 hl.) Do kontrolující komise zvoleni: P. Dufek, Hervert a Hanáček.

Jednota uznávajíc zásluhy mužů, kteří před 9 lety založili spolek, jakož i těch, kteří nyní ukázali se býti nejvřelejšími příznivci jejími, jmenovala v téže valné hromadě čestnými údy: Prof. dr. *Blažka* na č. technice, prof. *Fingra* na reálce v Lokti, prof. dr. *Kocha* na reálce v Č. Budějovicích a prof. dr. *Waniause* na gymn. v Jičíně co zakladatele a prof. *Janděčku* na gymn. v Král. Hradci, prof. dr. *Macha*, prof. dr. *Studničku* a P. *Šimerku* pro zásluhy o výkvět jednoty.

Ve schůzi dne 8. května 1870 oznámil jednatel, že co zakládající údové přistoupili pp.: Prof. *Finger* a prof. *Blažek*. Prof. *Mach* přistoupil co přispívající s ročním příspěvkem 5 zl. Pan P. Šimerka poslal knihy darem a slibuje, že přispívání bude pracemi

svými do „ročenky“ jednoty, totéž přislíbil ve vřelém dopisu prof. dr. Wañaus.

Ve schůzi dne 22. května čten vřelý dopis p. prof. *Hromádka* na gymn. v Klatovech, který přistoupil co úd zakládající. Čestný úd prof. Jandečka děkuje za vyznamenání, jakého se mu dostalo, přeje jednotě, aby „ve svých chvalitebných snahách neumdlévala, ale čím dále tím utěšeněji zkvétala a vzácné ovoce přinašela“. „Vidím,“ napsal, „ve Vašem přátelství souhlas Váš s mou touhou, aby z Jednoty Vaší vyšlo slavné české učení jak na vysokých školách tak v budoucí akademii věd, svatém to odkazu našeho zvěčnělého nestora Jana Purkyně. První zpráva jest mi důkazem, že naděje naše dojdou za čas dost krátký, jak myslím, žádaného vyplnění svého. Macti virtute! — Váš almanach jest výborný počátek, a doufám pevně, že od něho neupustíte tak dlouho, až za časů pokročilých a lepších bude se moci rozpřísti ve čtvrtročník, ano i měsíčník. Bůh setrvej s Vámi při snaze Vaší!“ Čestný úd dr. Koch děkuje za čestné členství přislíbil, že též pracemi svými přispívati bude do „zpráv jednoty“.

Jednatel čte výňatky z článku „Osvěta a některé naše školní knihy“ v Národn. Listech dne 7. a 8. května uveřejněného, v kterém spisovatel se též jednoty dotknul, míně, že údové jsou samí professoři a že rozprava „o příčinách neoblíbenosti fysiky“ ve spolku dne 8. května 1869 odbývaná neměla žádných výsledků. Spisovatel vyzýval k tomu, aby sestaven byl úplný slovník vědeckého názvosloví pro fysiku a lučbu. Jednatel navrhl, aby se o neoblíbenosti fysiky ještě jedna rozprava odbývala a pak aby se sestoupila komise, která by sestavila co možná úplnou terminologii pro fysiku. Oba návrhy přijaty a do komise té ochotně vstoupili údové: Neumann Mír., Seydler Aug., Dufek Aug., Hervert J., Janoušek J., Houdek Fr. a Bernhard Jos. Komise ta se dne 26. května 1870 sešla a rozdělila mezi sebe odbory: Bernhard (dynamiku), Dufek (magnetismus a elektřinu), Hervert (galvanismus a teplo), Houdek (optiku), Janoušek (statiku), Neumann (akustiku a nauku o vlnách), Seydler (astronomii a meteorologii). Ve schůzi dne 29. května odbývána rozprava o otázce „proč jest fysika neoblíbena“. Výsledek uveřejněn v novinách.

Ve schůzi dne 12. června oznámil jednatel, že prof. Pek z Kutné Hory objednal 60 výtisků „první zprávy“. Výsledek, jakého dosáhla tato „zpráva“, přiměl jednotu k usnešení, aby se přikročilo k vydání „druhé“, ačkoli náklad za první nebyl ještě

zúplna kryt, schodek obnášel doposud 30 zl. Jednatel poukázal na skvělý stav financí spolkových, „že, i kdybychom všecky vý-
tisky druhé zprávy musili rozdati a ani jeden neodprodali, po za-
pravení celého nákladu ještě v pokladnici peníze zbydou“. Za re-
daktory zvoleni: pro část mathematickou p. ass. Pánek, a pro
část fysikální p. ass. dr. M. Neumann. Dne 19. června 1870 přistoupil
„*spolek posluchačů inženýrství na českém polytechnickém ústavě
království českého*“ k jednotě co úd přispívající, což jednota po
návrhu jednatele na vzájem též učinila.

Ve schůzi dne 26. června 1870 oznámil jednatel, že
k jednotě přistoupilo 5 vídenských matematiků a sice: *Jan Vá-
vrovský, Jan Plašil, Miloš Božič Iljjevič, Karel Paul* a býv. úd
Jakub Hron. Poněvadž dle zpráv jednatele finance jednoty byly
skvělé, a aby jednotě, respektive jejím hodnostářům nemohlo se
dostati té výtky, že snad hospodaří pro svou kapsu, usnešeno po
delší debatě, aby více knih nejpotřebnějších se zakoupilo. Ve
schůzi dne 29. června čten vřelý dopis zakládajícího úda p. prof.
Hromádka v Klatovech, který navrhl, aby za příčinou ustálení ter-
minologie české z fysiky a obapolného seznání a duševního poba-
vení se na počátku prázdnin odbyval sjezd českých fysiků. Kr.
česká společnost nauk darovala celou řadu spisů.

Ve schůzi dne 3. července přijato, aby sjezd ten se odbyval
dne 5. a 6. srpna 1870. aby na něm mimo o terminologii se ro-
kovalo o zvýšení dotac fysikálních kabinetů, rozmnožení hodin pro
fysiku, o směru příštích zpráv, o rozdělení látky v mathematickém
vyučování a aby na něm se odbývaly experimentální přednášky.
Do komise pro předběžné práce zvoleni: Dr. Neumann, ass. Pánek
a Fr. Houdek.

Valné hromadě dne 10. července přítomen byl po prvě po-
licejní komisař. Dle zprávy jednatelské čítala jednota 8 čestných,
7 zakládajících, 30 přispívajících, 52 činných, celkem 97 údů.
Schůzi odbyváno 8, 1 valná hromada, 11 přednášek, 5 z mathe-
matiky a 6 z experimentální fysiky; přednášelo 6 filosofů a 3
technikové. Příjem byl i se zbytkem předešlého běhu 309 zl.
4 kr., výdaj 291 zl. 88 kr.; na obohacení knihovny obětováno
110 zl. 78 kr. Za celý rok byl příjem 400 zl. 75 kr., na kni-
hovnu obráceno 185 zl. 23 kr. Knihovna čítala 426 děl v 575
svazcích, za rok přibylo 123 děl v 141 svazcích. Kontrolující ko-
mise našla účty ve vzorném pořádku a vyjádřila jednatelemi upřímné
díky za jeho svědomitost a obětavost.

Za starostu zvolen po třetí dr. M. Neumann jednohlasně; za náměstka po třetí Zahradník K., technik, 18 hlasy; za jednatele po třetí Houdek Fr. jednohlasně; za knihovníky po třetí Kostlivý St. 21 hl. a Čubr Em. technik, po druhé 16 hlasy. Do kontrolující komise zvoleni opětně: Dufek, Hanáček a Hervert. Čestnými údy jmenováni: Dr. *St. Kodym*, zemský poslanec, a *Fr. Pek*, prof. na reálce v Kutné Hoře. Po návrhu jednatele zvýšen měsíční příspěvek za prázdniny na 20 kr. Co přispívající údové přistoupili pánové: *Prokop Zimmerhagl*, kand. prof., *Pytlík Jos.*, prof. na reálce ve Vodňanech, dr. *Ot. Čech*, docent na č. technice, *J. Z. Vlk*, klerik pobožných škol v Kyjově, *Vocásek Jos.*, sup. prof. na akad. gymn., *Fr. Tůma*, prof. na gymn. v Něm. Brodě, *Fr. Hejzlar*, prof. na gymn. v Litomyšli, *Fr. Pek*, prof. na reálce v Kutné Hoře (ročně 12 zl.). Co činní údové přibyli: *Žabka J. a Bílý Aug.*

Terminologická komise rozmnožená Strouhalem velmi pilně pracovala. Díky vydatné agitaci a hlavně touze p. professorů po vzájemném seznání odbýváán sjezd českých matematiků a fysiků dne 5. a 6. srpna. Usnešením jeho byla jednota zavázána postarati se o svolání velkolepějšího sjezdu o sv. Duše r. 1871, ku kterému by pozváni byli též přírodopisci a lučebníci.

Na počátku r. 1870—71 dala jednota autografovati nové vyzvání a výsledek sjezdu. Nová tato agitace potkala se ještě s větším úspěchem. Jednota rozmnožovala své základní jmění, svou knihovnu ještě v mnohem větší míře zakupováním nejpotřebnějších děl. Ve schůzi dne 29. října zvolena k přečeštění Euklida dle přání sjezdu zvláštní komise sestávající z následujících údů: Bernharda, Herverta, Jeřábka, Kocha, Kostlivého, Nečáaska, Nováka, Paula, Seydlera, Votruba a Zahradníka. V téže schůzi usnešeno po návrhu jednatele, aby i ostatní vědecké spolky „klub přírodovědecký“ a spolek českých chemiků „Isis“ vyzvány byly, aby se súčastnily svolání a pořádání druhého sjezdu.

Ve schůzi dne 6. listopadu oznámeno, že sbor pro přečeštění Euklida se konstituoval. Náčelníkem se stal Votruba, zapsivatelem Paul, redaktory Hervert, Seydler a Strouhal. Poslední však volbu nepřijal. Po návrhu jednatele mělo se „druhé zprávy“ vytisknouti 600 výtisků.

Ve schůzi dne 13. listopadu oznámil starosta, že dosavadní jednatel pro přílišné zaměstnání se vzdává svého úřadu. Leč resignace ta nepřijata. P. Houdek praví, že jednatel má toho příliš

mnoho na práci, že je pokladníkem, účetníkem, zapisovatelem, dopisovatelem, jednatelem, referentem, ano i archivářem; že sice doposud, seč síly jeho stačily, hleděl povinnostem dostáti, avšak že nyní co starosta akad. čten. spolku. nemůže úřad ten se všemi těmi funkcemi zastávat, leč by se mu úřad ten oddělením několika funkcí ulehčil. Přání to vyplněno. Po návrhu jednatele přijato, aby též „spolek posluchačů inženýrství“ vyzván byl k účastnění se sjezdu a aby se sjezdem tím spojena byla též výstava. Pak upraven byl poměr jednoty k ostatním spolkům stranu sjezdu. Každý ze 4 spolků zvolil do výboru pořadatelského po 5 členech. Tento výbor měl právo na výbor 40 členů se rozšířiti ze středu profesorů, docentů a asistentů.

Ve schůzi dne 20. listopadu 1870 zvoleni do pořadatelského výboru z jednoty: Dr. Neumann, Aug. Seydler, Aug. Pánek, Fr. Houdek a Jos. Weber. Po návrhu p. ass. Seydlera přijato, aby vypsána byla cenná úloha pro žáky středních škol v druhé zprávě. šitel měl obdržet Studničkovy „Základy vyšší matematiky“.

Pořadatelé z jednotlivých studentských spolků se sešli a zvolili z profesorů některé členy. Z matematiků a fysiků zvoleni: Dr. Blažek, dr. Durdík, dr. Majer, dr. Studnička a prof. Pokorný. Tento výbor 40členný svolal „sjezd českých přátel a pěstovatelů věd přírodních, mathematických a inženýrských“ ku dni 28. května. Za předsedu výboru zvolen p. prof. Krejčí, za pokladníka p. prof. Tilšer a za jednatele dr. Neumann. Mezi tím pracovala komise pro fysikální terminologii dále, do které prvním sjezdem ze starších sil zvoleni dr. Studnička, dr. Durdík a prof. Pokorný a co filolog prof. Gebauer.

Ve valné hromadě dne 19. března přednešeny zprávy funkcionářů. Dle jednatelské zprávy čítala jednota 10 čestných, 15 zakládajících, 34 přispívajících a 59 činných údů, celkem 118. Co údové zakládající přibyli pánové: *Klíka Josef*, prof. na reálce v Pardubicích, *Náprstek Vojta*, sládek, *Svoboda Václ.*, školní rada, *Tilšer Fr.*, prof. na č. technice, *Šanda Fr.*, místoředitel reálného gymnasia v Táboře, *J. Z. Vlk*, a bývalí údové *Slavík J.* a dr. *E. Taftl*, professori na gym. v Králové Hradci. Co noví přispívající údové přibyli bývalí údové: *Baudys Vil.* (prof. na gymn. v Písku), dr. *Aug. Bílý*, *Krejsa Otto*, *Láska Ant.*, *Mollenda Karel* (v Písku), *Navrátil Tom.*, *Pošusta Václ.* (professor na gymnasiu v Č. Budějovicích), *Sedláček Jan*, Ph. C., *Starý Václ.*, *Šmidinger Svob.*, *Tamchyna Fr.* (supl. prof. na malostr. gymnasiu), *Valášek*

Václ. (supl. prof. na reálce v Plzni), Vrkoč Jan a Žabka Josef; mimo tyto ještě: Cichra Fr., supl. na Teresianum ve Vídni, Fischer F. X., prof. na gymn. v Králové Hradci, Hobza Petr, prof. na reálce v Plzni, Kraft J., assist. na č. technice, Löffler A. J., prof. na reálce v Karlovci, Novák Jos., Pavlíček B., řed. reálky v Kolíně, Remeš Fr., soukromník v Chrudimi, Zimmerhahl Prokop. Co činní údové přibyli: Grüner Karel, fil., Chvála J., tech., Jeřábek Antonín, fil., Kniha Vojt., tech., Kozák Antonín, tech., Nečásek Karel, fil., Neumann Josef, tech., Novák J., tech., Petrovič Dimitri, fil., Prášil Václav, tech., Pšenička J., fil., Ritschel Aug., fil., Sedláček Jan, fil., Svoboda Boh., tech., Váňa, fil., Židek Václ., tech., Procházka Boh., tech., Flieder Jan, tech., Šubrt Svatobor, tech., Kapras Jar., fil. Odbýváno 18 týdenních schůzí a jedna valná hromada, přednášek 27 (13 z matematiky, 5 z theoretické a 9 z experimentální fyziky), přednášeli 4 assistenti, 6 filosofů a 8 techniků. Příjem byl i s přebytkem z předšlého 245 zl. 72 kr., výdaj 236 zl. 56 kr., na knihovnu obětováno 187 zl. 36 kr., tedy více než za celý rok 1869—70. Knihovna rozmnožena o 89 děl ve 125 svazcích, tak že již čítala 515 děl v 700 svazcích.

Vzdány díky jednateli za obětavost jeho a knihovníkům za nové uspořádání knihovny a sestavení nových katalogů. Za starostu zvolen po čtvrté dr. Neumann jednohlasně, za náměstka ass. Pánek (24 hl.), za jednatele po čtvrté Houdek Fr. (25 hl.), za knihovníky po čtvrté Kostlivý St. (19 hl.) a po třetí Čubr Em. (26 hlasy). Do kontrolující komise zvoleni: Dufek, Hervert a Zahradník. Po návrhu jednatele přepracovati se měly stanovy, do příslušné komise zvoleni: Dr. Neumann, Pánek a Houdek. Táž měla navrhnouti též časopisy, které by jednota odbírali měla. Po návrhu Seydlera měla se vytisknouti stručná zpráva za minulé pololetí. Jednota patrně nabývala více příznivců den ke dni, velmi mnoho napomáhala „druhá zpráva“ a pak též „pololetní zpráva“. V každé schůzi přistupovali jak zakládající tak i přispívající údové. Ve schůzi dne 30. dubna 1871 uzavřeno předplatiti tyto časopisy: Poggendorffs Annalen, Schlömilch, Zeitschrift für Mathematik und Physik a Fortschritte der Physik.

Mezi tím odbýval se sjezd. V zahajovací řeči vyznamenal předseda sjezdu pan prof. Krejčí především studentské vědecké spolky, jejichž společnou snahou sjezd ten svolán, a hlavně „čackou jednotu českých matematiků“. O uspořádání výstavy získala si

jednota a hlavně její starosta dr. Neumann velkých zásluh. Než terminologická otázka ani na tomto sjezdu nedošla rozhodnutí. Ve schůzi dne 4. června 1871 konstituoval se pro dokončení překladu Euklida sbor z úďů následujících: Zahradníka, Bernharda, Paula, Seydlera, Votruby, Webra, Starého, Strouhala a Kaprasa. Dále se měla zvoliti redakce, v níž by též jeden na slovo vzatý filolog zasedal; tato měla překlad náležitě zrevidovati a pak „Matici české“ k vytištění předložiti. Vyňatky z posavadního elaborátu terminologické komise se též měly tiskem uveřejniti a všem professorům matematiky a fysiky zaslati, tito měli svá dobrozdání do 1. července zaslati. Pak se měl celý elaborát ještě jednou zredigovati, důkladnou předmluvou opatřiti a nákladem jednoty vydati. Konečně uzavřeno, aby se vydala též „třetí zpráva“. Za redaktory zvoleni opětně dr. Neumann a Aug. Pánek. Ve schůzi dne 11. června čten dopis brněnské „Zořy“, která uznávájc velikou důležitost jednoty přistoupila co přispívající úď. Ano i za hranicemi všimli si výteční učenci upřímných snah mladistvé jednoty, zejména zaslal jí prostřednictvím p. docenta dra. E. Weyra první vlašský matematik Luigi Cremona, professor na universitě milánské, své spisy.

Ve schůzi dne 18. června poukázal Strouhal Č. na pravý účel přednášek navrhuje, aby zaveden byl dvojit druh: a) vědecké, b) ku vycvičení v přednášení. Rozprava o tom odbývána ve schůzi dne 2. července 1871.

Abý jednota ještě více program svůj rozšířila a ještě vědeckějšího rázu nabyla, změněny posavadní stanovy. V mimořádných valných hromadách dne 9. a 16. července 1871 přijaty stanovy, jednací a knihovní řád, jak je byl vypracoval jednatel. Dle nových stanov jest účelem jednoty podporovati snahy úďů svých po vědeckém vzdělání v matematice a fysice a šířiti známost těchto věd po národě českém. Do prostředků vřaděny též referáty o nejnovějších pokrocích z odborných časopisů, pořádání přednášek pro širší obecnost, vydávání spisů matematických a fysikálních a poskytnutí duševní i hmotné podpory při uveřejňování jich. Přijat nový druh úďů totiž dopisujících. Zakládajícím úďem může se státi, kdo buď najednou neb ve 4 ročních lhůtách 20 zl. r. m. v hotovosti složil aneb knihy jednotě užitečné v této ceně daroval. Dopisujícími úďy mohou se státi pěstitelé matematiky a fysiky, kteří ročně 3 zl. rak. m. přispívají a za příčinou šíření známosti

těchto věd jednotě čas od času zprávy podávají. Přispívající údové platí ročně aspoň 2 zl.

Každý úd má právo přednáseti, rozprav se účastniti, užívati všeho majetku jednoty, přispívati pracemi svými do spisů jednotou vydávaných, odbíratí spisy ty za levnější cenu, voliti a volenu býti. Činným údům vyhrazeno právo volenu býti do správního výboru, kontrolující a knihovní komise. Každý úd jest povinen všemožně se přičiniti o dosažení účelu jednoty a o rozšiřování spisů jednotou vydaných. Činní údové nejsou nuceni přednáseti a navštěvovati schůze. Činným údem přestane býti mlčky, kdo na začátku roku správního opět do jednoty nevstoupil.

Říditi jednotu má valná hromada, měsíční schůze a 9členný výbor. Měsíční schůze může vykládati a měniti řády jednoty, vykonati v čas potřeby doplňovací volby, rozhodovati o vydání spisů a o všech výdajech přes 10 zl. Výbor složen ze starosty, jednatele, pokladníka, účetníka, prvního a druhého knihovníka, správce časopisů, archiváře a zapisovatele. Výbor může nyní přijímati zakládající, přispívající a činné údy, jmenovati dopisující údy, výdaje činiti až do 10 zl. Tříčlenná kontrolující komise kontroluje účty a taktéž tříčlenná knihovní komise reviduje knihovnu, vyhledává neúplná díla a navrhuje potřebné knihy. Pro vydávání a podporu spisů mathematických a fysikálních zřízen zvláštní fond, do kterého přijde část příspěvků všech údů, čisté výnosy každého literárního podniku jednoty, úroky a mimořádné dary fondu tomu výslovně přiřknuté. Dle řádu jednacího mají se v týdenních schůzích pouze odbývati přednášky, vědecké rozpravy a podávati referáty. Dle řádu pokladního zavedena správa jako v ak. čten. spolku. Dle řádu knihovního tvoří knihovnu díla z matematiky, fysiky a přírodopisu, pak díla k rigorosům z filosofie a dějepisu potřebná. Každý úd může si vypůjčiti 4 knihy. Správa též tak zavedena jako v ak. čten. spolku.

Ve valné hromadě dne 16. července 1871 jmenování čestnými údy pánové: *Luigi Cremona*, prof. *Krejčí* a prof. *Tilser*. Po návrhu jednatele zvýšen příspěvek měsíční na 20 kr.

Ve valné hromadě dne 15. října 1871 vyjádřena povstáním soustrast nad úmrtím činného úda Melchrse. Stanovy potvrzeny dle přípisu c. k. policejního ředitelství ze dne 4. září 1871 č. 3425.

Dle zprávy jednatele čítala jednota 13 čestných, 24 zakládajících, 67 přispívajících a 60 činných, celkem již 164 údy. Přibyli co zakládající údové pánové: Jan *Tille*, professor na č. technice,

Klumpar J., ředitel gymn. v Král. Hradci, *Jos. Smolík*, prof. na reálce v Pardubicích, dr. *E. Bořický*, prof. na ob. reál. gymnasiu, *Zelený Václ.*, ředitel tamtéž, *Martin Pokorný*, professor tamtéž, P. *Branžovský Václ.*, děkan v Chotusicích u Čáslavi, prof. dr. *A. Mach* a sl. *sbor professorský na gymn. v Jindřichově Hradci*. Co údové přispívající pp.: *Jos. Boháč*, professor na reál. gymn. v Chrudimi, *Petr Domorázek*, supl. prof. na gymn. v Něm. Brodě, *Vařečka Vilém*, prof. na gymn. v Jičíně, *F. J. Weisar* a *K. R. Vychodil*, profesoři na novom. gymnasiu, *Kuthan J.*, professor na reálce v Čáslavi, *Smolík Jos.*, prof. v Pardubicích, *Petr Ritter*, prof. na reálce v Nov. Bydžově, *Lier K.*, prof. na reálce v Rakovníce, *P. Jan Souček*, katecheta v Litomyšli, *Burjan Antonín*, (bývalý úd), prof. na č. vyšší reálce, *Fl. Pohl*, prof. na ob. reál. gymn., *Zrzavý Fr.*, geometr ve Vídni, *Lošťák J.* (býv. úd), hlavní učitel v Olomouci, dr. *Aug. Schwarzzer*, řed. hosp. školy v Táboře. Co činný úd přibyl *Navrátil Bart.*, fil. Schůzí odbýváno 9, přednášek 11 (6 z mathem., 1 z theor. a 4 z exper. fyziky), přednášelo 9 údů (1 ass., 4 fil., 4 tech.)

Příjem byl 424 zl. 99 kr., výdaj 420 zl. 6 kr., na knihovnu 155 zl. 43 kr., za celý rok 1870—71 příjem 661 zl. 55 kr., výdaj 656 zl. 62 kr., na knihovnu 342 zl. 79 kr.

Za dvě uplynulá leta byl příjem 1045 zl. 14 kr., výdaj 1040 zl. 21 kr., na knihovnu vydáno 528 zl. 2 kr., na „zprávy“, sjezdy a terminologii 416 zl. 1 kr. a na správu jednotypouze 96 zl. 18 kr.

Dle zprávy knihovněků čítala knihovna 590 děl o 795 svazcích, rozmnožena za letní běh o 75 děl v 95 svazcích, za celý rok o 164 děl v 220 svazcích, a za dvě uplynulá léta o 287 děl o 361 svazcích, a sice koupí 114 děl o 151 svazcích. Knihovna tedy za dvě léta téměř zdvojnásobněna. Odstupujícímu výboru vzdány vřelé díky. Pak přikročeno k volbám již dle nových stanov. Za starostu zvolen po-páté dr. Neumann jednohlasně, za pokladníka Pánek Aug. a do výboru: Strouhal Č., fil., Čubr Em., tech., Hervert J., ass., Zahradník K., ass., Sova Frant. Vr., fil. Seydler Aug., ass., Houdek Fr. Do kontrolující komise zvoleni Kapras, Šubert, Janoušek a do knihovni Pšenička, Paul Jar. a Neumann Jos. Jednatel upozornil na to, že se musí rozvinouti vydatná agitace. K tomu cíli navrhl, aby se stanovy a řády do jednoho sešitu daly vytisknouti a pak mimo nové provolání též „zpráva o činnosti jednoty za první dvě uplynulá léta“. Zprávu uvolil se sám sestaviti. Přijato jednohlasně.

Ve schůzi výboru dne 15. října zvoleni: za jednatele po páté Houdek, za účetníka Strouhal, za prvního knihovníka Sova, za druhého knihovníka Čubr, za správce časopisů Seydler, archiváře Zahradník a zapisovatele Hervert. Po návrhu jednatele měly se uspořádati cyklické přednášky „o deskriptivní geometrii“, v které ochotně se uvázal ass. Pánek. Přednášky ty odbývány téhodně vždy v sobotu a v nedělních schůzích zařízeny druhé přednášky Strouhalovy „o křivosti ploch“ dle Gaussova spisu: „Disquisitiones generales circa superficies curvas.“ Ve schůzi výboru dne 22. října přijato po návrhu jednatele, aby se zaopatřily řádné knihy ku správě jednoty potřebné. Dále se měla stručná jednatelská zpráva uveřejniti ve výroční zprávě ak. čt. spolku. V schůzi výboru dne 4. listopadu navrhl jednatel, aby někteří professoři byli jmenováni dopisujícími údy. V měsíční schůzi za říjen dne 12. listopadu přednešeny zprávy. Dle jednatelské zprávy přibýlo 20 údů dopisujících, na novo 5 údů přispívajících a 7 činných. Fond čítal 11 zl. 76 kr. Jmění fondu mělo se uložiti do „Živnostenské banky“. Přítomný zástupce „Jednoty českých filologů“ přimlouval se za to, aby jednota č. math. se též zasadila o obsazení stolice pro českou literaturu na universitě pražské a navrhla p. Nebeského. Návrh ten jednohlasně přijat.

Ve schůzi výboru dne 19. listop. přijata knihovnkem Sovou vypracovaná instrukce pro knihovníky co se dotýče zařadování knih. Co zakládající údové přijati pp. *Weber J.* (býv. úd a nyní řed. reál. gymn. v Domažlicích) a dr. *E. Hryz*, řed. učit. ústavu v Soběslavi.

Ve schůzi výboru dne 26. listop. čteny došlé dopisy některých dopisujících údů, kteří vesměs vřele uvítali nové zorganizování jednoty a hlavně založení „fondu“. Za nejlepší řešení úlohy cenné v druhé zprávě vypsané obdržel technik Štejnár Fr. (dříve žák na tábořském reál. gymn.) slíbené „Základy vyšší matematiky“.

Ve schůzi dne 3. prosince s radostí uvítána zpráva dopis. úda p. prof. Syřínka v Litomyšli, který získal 7 údů přispívajících. Týdenní schůzi dne 3. prosince poctil svou návštěvou p. Bugajeva, prof. mathem. na universitě v Moskvě. Po přednášce vyslovil jednatel ctěnému hostu vřelý dík jednoty a povolal zdar slovanské vzájemnosti ve vědě. Prof. Bugajeva slíbil, že v moskevských kruzích upozorní na mladistvý sice ale života plný spolek v „zlaté“ Praze. A slib svůj vyplnil. Později došel jednotu „sborník matematického spolku v Moskvě“.

V měsíční schůzi dne 10. prosince oznámil jednatel, že jednota čítá již 45 dopisujících a tolik též přispívajících údů, čestný úd V. Jandečka, řed. gymn. v Písku, daruje do fondu polovici honoráře za nové vydání své „analytické geometrie“. Jméni fondu koncem listopadu 41 zl. 81 kr. Prof. dr. Studnička předplatil pro jednotu časopis „Nouvelles Annales“ a ass. dr. Seydler „Fortschritte der Mathematik“. Pak přijat jednatelem vypracovaný řád časopisný. Ve schůzi výboru dne 17. prosince oznámil jednatel, že se obrátil písemně na některé záložny, aby k jednotě co údové přistoupily. První záložna, která tak učinila, byla občanská záložna v Karlíně. Ve schůzi dne 7. ledna 1872 oznámil, že též co zakládající údové přistoupily občanské záložny na Smíchově, v Benešově, Čáslavi, Nymburce. Jednatel v čas vánočních prázdnin obrátil se více než na 100 osob, záložen, měst, besed atd. a neminul se s výsledkem. Co zakládající údové přistoupili: J. J. kníže Karel ze Schwarzenberga, J. E. Jirsík, biskup budějovický. Po návrhu jednatele přistoupila jednota co přispívající úd k akadem. spolku ve Vídni, k brněnské „Zoře“, ke klubu přírodovědeckému a co zakládající k „Matici české“. Dále přijaty jeho návrhy, aby v postě ve prospěch „fondu“ uspořádány byly veřejné přednášky a aby v měsíci březnu uspořádána byla „slavnost založení mathem. a fys. spolku v Praze před 10 lety“.

V měsíční schůzi za prosinec dne 14. ledna odbývané čítala jednota již 44 zakládajících údů (mezi nimi již 5 záložen, 4 prof. sbory, 3 továrníky, 2 šlechtice a 1 cukrovar), 49 dopisujících a 52 přispívajících. Fond čítal koncem prosince již 103 zl. 51 kr. Návrhy jednatele, aby každý přeplatek připadl fondu, aby též dopisující údové pořádali přednášky ve prospěch fondu, pak aby „zprávy o činnosti jednoty“ objednan byl druhý náklad, jednohlasně přijaty. Za velikou horlivost jednatele v získání údů zakládajících vysloveny tomuto vřelé díky a uznání.

Ve schůzi výboru dne 27. ledna čten dopis rady kr. hl. města Prahy, která poskytla jednotě podporu 50 zl. Též p. Weidenhoffer, továrník v Německém Brodě, zaslal 25 zl. s následujícím přípisem: „Z přiložené zprávy o činnosti spolku Vašeho seznávám, že snaha jeho co se vytknuté vědy týče jen blahodárně působiti musí. Není na tom dosti, aby národ náš jedině ve směru politickém vyvíjoval se s úspěchem podivuhodným, on musí také dopracovati se na poli národohospodářském a vědeckém místa čestného, aby s úplným právem a sebevědomím postaviti se mohl v řad národů pokroči-

lých a samostatných. — Pročež přeji spolku Vašemu, jenž vytknul sobě cíl tak šlechetný pěstovati vědu za našich časů zajisté tu nejdůležitější — hojného zdaru.“ „Maticе česká“ povolila jednotě ze spisů matičních, co by se k jejím účelům hodilo. Co přispívající úd přistoupil na vzájem akad. spolek ve Vídni. Co první zakládající úd ze zástupitelstev okresních přistoupilo *okr. zástupitelstvo v Chrudimi*. Po návrhu jednatele přistoupila jednota k jednotě českých filologů, spolku českých mediků, spolku českých chemiků „Isis“, spolku českých právníků „Všehrd“ a literárnímu a řečnickému spolku „Slavia“.

Ve schůzi výboru dne 3. února oznámil jednatel, že veřejné přednášky se budou odbývati v chemickém sále české polytechniky a sice v následujícím pořádku.

Dne 20. února. Prof. dr. Studnička „o některých základních myšlenkách moderního názoru světa“.

Dne 23. února dr. J. Durdík „o letorách čili temperamentech“.

Dne 27. února prof. J. Krejčí „o půdě, na níž stojí Praha“.

Dne 1. března prof. E. Tonner „o Koubkovi“.

Dne 5. března prof. M. Pokorný „o dějinách telegrafu“ s pokusy.

K vydatné agitaci vytisknuta nová provolání.

Ve schůzi výboru dne 10. února přistoupila co přispívající úd na vzájem jednota českých filologů. Co zakládající údové přistoupila města *Jičín* a *Kutná Hora*.

V měsíční schůzi za leden dne 11. února oznámil jednatel, že jednota čítá již 61 údů zakládajících (mezi nimi již 11 záložen). 63 dopisujících a 60 přispívajících. Jmění fondu čítá již 427 zl. 27 kr. Pak odbývána mimořádná valná hromada. Po návrhu výboru zvolen za čestného úda bývalý předseda spolku pan prof. *Lošťák*. Dále se měly peníze doposud „za knihy ve prospěch jednoty prodané“ přepsati z vydajných peněz do fondu, tím přibýlo fondu 90 zl. 28 kr. Tak se má příště ihned díti. Po návrhu výboru má se již v tomto roce přikročiti k vydávání časopisu vzhledem k tak skvělé podpoře, jaké se jednotě se všech stran dostává. Za redaktora zvolen p. prof. dr. *Studnička*. Stálými spolupracovníky jmenováni p. prof. dr. *Blažek*, p. prof. dr. *Em. Weyr* a docent dr. *M. Neumann*. První číslo má vyjít v den slavnosti. Po návrhu jednatele má k slavnosti této vydán býti též dějepis uplynulého desetiletí.

Ve schůzi dne 25. února oznámil jednatel, že spolek „Praha“

udělil jednotě po návrhu p. řed. dra. Studničky podporu 100 zl., a že dr. Waňaus získal 5 údů zakládajících. Slavnost odbyvati se má v neděli dne 17. března.

Ve schůzi výboru dne 3. března přistoupily co přispívající údové spolek českých právníků „Všehrd“, spolek českých mediků, spolek českých chemiků „Isis“. O slavnosti přednášeti budou Čubr Em., technik, „o determinantech“ a Strouhal Č. „o významu souměrnosti ve fyzice“. Dr. J. Durdík a prof. Tonner jmenování zakládajícími údy. Jednota přistoupila co zakládající úd ke „spolku českých lékárníků“.

Ve schůzi dne 8. března oznámil jednatel, že sbor professor-ský reál. gymnasia v Táboře též ve prospěch fondu pro matematický a fysikální časopis český 5 prostonárodních přednášek uspořádá a sice :

Dne 3. března prof. Hromádko „O klamech a preludech optických“.

Dne 10. března prof. Bauše „život v moři“.

Dne 17. března řed. dr. Schwarzer „o kolování uhlíku v přírodě“ s přiměřenými pokusy.

Dne 25. března prof. Janovský „o statice čili rovnováze úrodnosti půdy“.

Dne 1. dubna prof. Mejsnar „žena v dějinách lidstva“.

Po návrhu jednatele jmenován sbor ten zakládajícím údem. Jednatel oznámil, že veřejné přednášky jednotou pořádané, ačkoli to byl první pokus, přece se velmi dobře vydařily, četně navštěvovány byly a 210 zl. vynesly.

Ve valné hromadě dne 10. března oznámil jednatel, že jednota čítá již 14 čestných, 98 zakládajících, 92 dopisujících, 66 přispívajících, 62 činných, celkem tedy 332 údů. Jmění fondu obnášelo již 1132 zl. Příjem byl 1861 zl. 84 kr., výdaj 669 zl. 55 kr., zbývá 1192 zl. 29 kr. Knihovna čítá na 900 svazků a může již všem požadavkům údů vyhověti. Jednotu dochází 8 časopisů. Při nových volbách zvolen opět starý výbor. Po návrhu výboru vypsaný budou ceny na řešení úloh. Řešitelé obdrží 5 dukátů, musí však býti údy jednoty.